

Małgorzata Baran

Jak omawiać *Pana Tadeusza* w klasie 8?

Pan Tadeusz to bardzo trudna lektura dla ósmoklasistów, zwłaszcza gdy uczniowie są rocznikowo młodszy. Tak naprawdę książka ta nadaje się do omawiania dopiero w liceum. Barrierami dla ucznia klasy 8 są: jej obszerność, język poetycki, wiele opisów przyrody, dużo wątków i historyczna tematyka.

Przystąpienie do omawiania tej lektury wymaga wytłumaczenia uczniom kontekstu historycznego, genezy utworu, biografii autora oraz dokładnego omówienia treści całej lektury. Podkreślam, że uczeń nie jest w stanie przeczytać całości książki i od razu przystępować do jej omówienia. Proponuję, aby uczniowie czytali epopeję po jednej księdze, którą od razu należy na jednej lub dwóch jednostkach omówić. W ten sposób dziecko nie będzie przeciążone nadmiarem informacji. Zadaniem nauczyciela jest wyjaśnienie wszystkich zawiłości wierszowanej epopei.

Przy omawianiu każdej z ksiąg wykorzystuję różne karty pracy, w których pojawiają się ćwiczenia i odpowiedzi na trudne pytania, dotyczące treści lektury. Wykorzystując metodę *sketchnotingu*, czyli podejście myślograficzne, wyjaśniam role i relacje bohaterów w wydarzeniach. W tym przypadku przydają się karty pracy wykonane w formie sketchnotek oraz map myśli. Uczeń musi po prostu wiedzieć, o czym autor napisał w każdej części lektury. Przystąpienie do kartkówek sprawdzających znajomość treści jest bez sensu, ponieważ wsparcie polonisty w zrozumieniu treści jest fundamentem w przyswojeniu tego, co jest istotne w lekturze. Równocześnie z omówieniem tematyki każdej księgi stosuję ćwiczenia gramatyczne, ćwiczenia z poetyki oraz krótkie formy wypowiedzi, typu dedykacja, zaproszenie, ogłoszenie, wyjaśnienie znaczenia tekstów ikonograficznych oraz budowanie krótkich wypowiedzi argumentacyjnych oraz dialogów. Należy pamiętać, aby ściśle trzymać się podstawy programowej, która wyznacza nauczycielowi zagadnienia egzaminacyjne. Nie trzeba się obawiać, że taki sposób omówienia tej lektury wydłuży się w czasie do nawet jednego miesiąca nauki. Uczący realizuje podstawę programową, a nie podręcznik, i tak

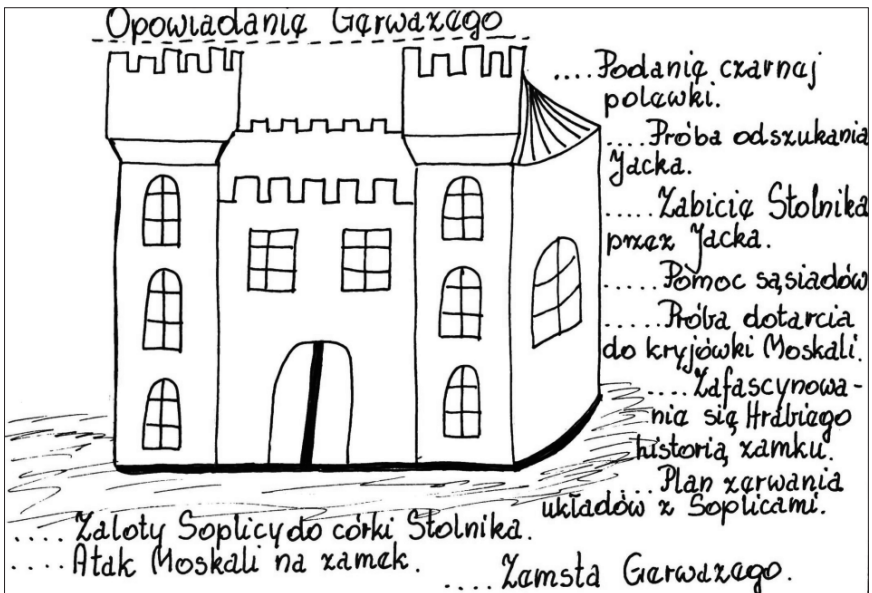
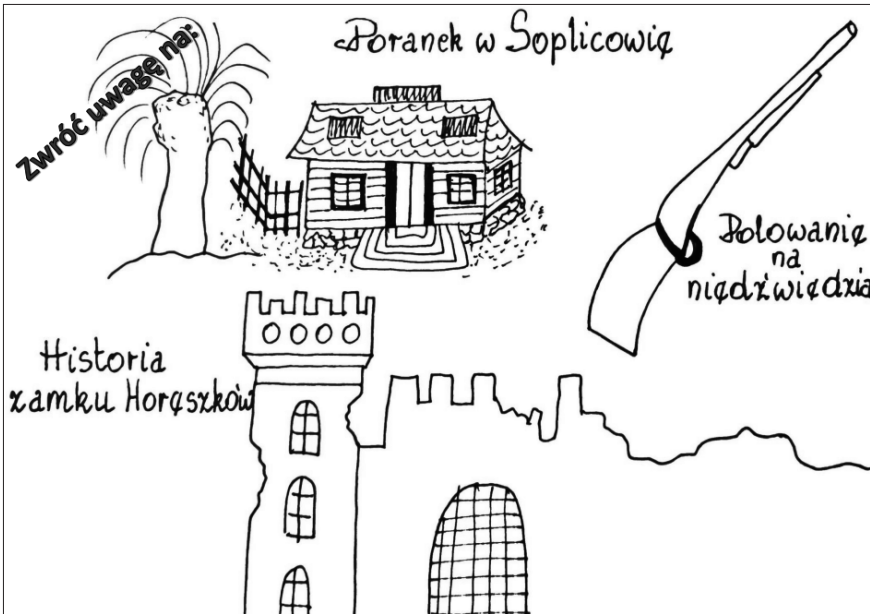
naprawdę wiele tekstów można pominąć na rzecz dokładnego omówienia tej trudnej pozycji obowiązkowej. Zaletą omawiania *Pana Tadeusza* po „kawałku” jest gwarancja zapoznania się z lekturą w całości. Praca na oryginalnym tekście, a nie wyłącznie na kiepskim streszczeniu, wyszukany przez ucznia w Internecie, daje duże możliwości w przyswojeniu problematyki, a nawet sprawia, że po lekturze kilku pierwszych ksiąg uczeń staje się zainteresowany tym, jak rozwiną się i zakończą poszczególne wątki akcji.

Do każdej z ksiąg przygotowałam odpowiedni zestaw ćwiczeń, fragment filmu *Pan Tadeusz* z 1928 roku (jest najlepszy, mimo że czarno-biały i niemy) oraz filmiki zgromadzone na stronie <https://muzeumpanatadeusza.ossolineum.pl>. Są one doskonałym uzupełnieniem do treści lektury, tym bardziej że forma elektroniczna jest bardziej przyjazna dla ucznia niż papierowa. Doskonałym rozwiązaniem dla nauczyciela są zestawy w formie kart pracy, ćwiczeń, filmów, fragmentów tekstu, zamieszczonych w prezentacji pptx lub *Genially*. Swój zestaw materiałów gromadzę na blogu: egzaminpolski.blogspot.com, do którego uczniowie mają w każdej chwili dostęp, aby coś powtórzyć.

Po omówieniu całości lektury proponuję uczniom ćwiczenia redakcyjne – rozprawkę, opowiadanie twórcze, przemówienie. W tym przypadku podsuwam uczniom szablony wypracowania z lukami. Jest gotowy wstęp, zakończenie a w treść rozwinięcia uczeń ma wpisać brakujące fragmenty. Jest to dla ucznia pewien wzór, który daje okazję do uzmysłowienia sobie, jak obszernie ma być wypracowanie, ile akapitów tekstu zastosować, jak gromadzić argumenty a do nich przykłady, co powinno znaleźć się w opowiadaniu – dialog, monolog, zwrot akcji, punkt kulminacyjny, jak stosować narrację, kiedy umieścić puentę, itd. Taka forma wyrabia u ucznia nawyk poprawnego konstruowania wypowiedzi twórczej i argumentacyjnej. Warto później sprawdzić każdą pracę i udzielić uczniowi wskazówek, aby kolejne wypracowanie było napisane przez niego w całości. Poniżej prezentuję przykładowy zestaw ćwiczeń do II i III księgi *Pana Tadeusza*, wykonanych w formie *sketchnotek*.

Życzę państwu dużo cierpliwości i wyrozumiałości przy omawianiu z uczniami tej lektury, tym bardziej że jest to arcydzieło literatury polskiej, któremu warto poświęcić więcej uwagi.

Przykładowe ćwiczenia do lektury

Uzupełnij opis zamku wyrazami zamieszczonymi poniżej.

Zamek Horeszków stał o dwa tysiące kroków od dworu Sopliców. Według Hrabiego była to budowla..... Okazały gmach z i blaszanymznajdował się w zupełnej ruinie: miał powybijane....., mury pełne rozpadlin i..... Zachowała się wielka z wypukłym sklepieniem podtrzymywanym przez i kamienną..... Solidny mur pozbawiony był ozdób poza myśliwskimi i herbem Horeszków „Półkozic”. Na stały organy, bo niegdyś występowała tam kapela. w dawnych czasach wypełnione były beczkami wina. Na górze mieściła się wielka, niegdyś zwierciadlana – teraz stały w niej puste ramy, a okna były pozbawione szyb.

Piwnice, szczyrb, szyby, trofeami, podłoga, wieża, gotycka, sala, dachem, sień, filary, chórze

Spotkania w ogrodzie

1. Kogo spotkał Hrabia?

2. Kto przegonił z ogrodu Hrabiego?

Czy rozstrzygnął się spór o Kusęgo i Sokola?

.....

.....

Grzybobrazię ~ piękny szlachecki zwyczaj

- » są godłem pamiętności, bo ciemni ich nie zjada».....
- » pułkownik grzybów».....
- » chróstem skromniejszy (...) za to najsmaczniejszy».....
- » jak przewrócone kurka dno wypukłe».....
- » szampańskie kieliszki wysmukłe».....
- » kulista, czarniawym pyłkiem napęczniona!.. / jak pieprznica

Jakie środki stylistyczne
posłużyły poecie do opisu
grzybów?

Odpowiedz na pytania,
stosując zdania złożone
podmiejnie lub współmiejnie.

1. Gdzie i w jakim celu zakradł się Hrabia?

2. Kim ostatecznie okazała się
dla Hrabiego dziewczyna?

HRABIA

piękny, pociągła twarz, blada,
oczy niewieście, włosy długie,
białe.

Zapamiętaj!

kobieta - wychodzi za mąż
mężczyzna - żeni się

zawrzeć związek małżeński
pobrać się
poślubić
stać na ślubnym kobiercu
wziąć kogoś za żonę
wydać się
wziąć ślub
wejść w związek małżeński

W imieniu
Sędziego
Kredaży zaproszeni
dla Hrabiego
na ślub Tadeusza
i Zosi.

Pozne punkty widzenia, czyli dyskusja
o przyrodzie

Co o przyrodzie mówią: Tadeusz, Hrabia
i Telimena?

TADEUSZ

HRABIA I TELIMENA

Jakie plany wobec Tadeusza mieli?

Jacek Soplica -

Sędzia Soplica -

Telimana -

Zabierz głos w dyskusji na jeden z tematów:

1. Czy polska przyroda jest mniej ciekawa niż zagraniczna?
2. Czy warto pielęgnować dawne tradycje, czy lepiej iść z postępem i tworzyć nowe wzorce?

Sformułuj pisemnie jeden argument. Skorzystaj ze słownictwa: „moim zdaniem”, „sądzę że”, „według mnie”, „w mojej ocenie”, „przypuszczam”, „wydaje mi się”, „stanowczo”, „niewątpliwie”.

 Jak opisać sytuację?

Elementy statyczne (opis)	Elementy dynamiczne (opowiadanie)
<p>Sceneria, miejsce zdarzenia</p> <p>na wprost, obok, w pobliżu, niedaleko, z dala, tu, tam</p> <p>Opis postaci</p> <p>przezwania, przymiotniki</p>	<p>Zdarzenia, czyli to, co się działo</p> <p>nagle, znienacka, nagle, naraż, w pe- wnej chwili, wówczas, wtedy, jednocześnie</p> <p>czasowniki</p>

Opisz sytuację – zbiór grzybów w litewskim lesie.

Litewskie lasy obfitowały w różne gatunki grzybów. Jest wczesny ranek. Sopicowicze przygotowują się do wyjścia w las. Tradycja stara jak świat. Mieszkańcy wioski specjalnie się do tego przygotowują.

Na skraju lasu widać Hrabiego. Obserwuje tajemnicze cienie, które przemykają się między drzewami. Konkurs na pełny kosz grzybów rozpoczął się. Może ktoś znajdzie największego borowika – pułkownika grzybów. Niektórzy dybią na rydza. Hrabia wyciąga ołówek i papier. Coś rysuje. Dziwią go przesuwające się białe płócienne oponczki. Gdzieniedzie widać czarne postacie, które pochylały się. Jakiś elizejski cień spostrzegłszy pomyłkę kopie trującego grzyba. Owe postacie, niczym duchy snują się, każdy wpatrzony w dół, czasami spogląda na boki. Jedni w kapeluszach słomianych na głowie inni z odkrytą czupryną. Wtem Hrabia zauważył, że kobieca postać oddala się. Tak, to Telimena szuka ustronnego miejsca. Postanowił, że spotka się z nią, ale w pewnej chwili zobaczył, że drogę przecina mu Sędzia. Nagle wszyscy usłyszeli dźwięk dzwonów.

Grzybów Soplicowie nanieśli w bród. Najdziwniejsze, że Wojski nazbierał muchomorów.

Małgorzata Baran jest doradcą metodycznym w PCEN przy PZPW, Oddział w Krośnie.
